

28.66x35.7	1	21	עמוד	השבוע	05/09/2025	95254472-8
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציורו - 80790						

גאולה מעבר לפינה :

דרור אידר
dror.eydar.bye@gmail.com

גאולה מעבר לפינה

מה שראיתי בבאזל, ומה שנזכרתי בו כשישבתי במלון "שלושת המלכים" ובהיכל הקזינו העירוני • הרהורים על הקונגרס הציוני הראשון ועל מחוללו • בבאזל הוא ייסד את מדינת היהודים. ומה אמרו הנביאים יואל וישעיה

"ונבאו בְּנֵיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם". מאת אלברט סמואל אנקר (Anker), שווייץ, 1890

"עֲנִיָּה סֹעֲרָה לֹא נִחְמָה, הִנֵּה אֲנֹכִי מְרַפֵּץ בְּפוּךְ אֲבִיךָ וְיִסְדִּיתִךְ בְּסִפְרֵיכֶם. וְשִׁמְתִי בְּכֹחַ שִׁמְשִׁי תִּיךְ וְשִׁעֲרֶיךָ לְאֲבִי אֶקְדָּח, וְכָל גְּבוּלְךָ לְאֲבִי תִפֹּץ", וממרחק השנים ידע שהקונגרס הציוני הזה יהיה נחמתו של העם הרצוצ והשבור מגלות כה ארוכה. אפשר להבין מדוע בנאום הפתיחה אמר, בין השאר: "הציונות היא שיבתנו אל היהדות עוד לפני שיבתנו לארץ היהודים".

אחר הלכתי לאולם הקזינו העירוני, רוני, היכל תרבות מפואר. הבניין ההיסטורי עדיין קיים. על המדרגות ישבו בני נוער, שמואל ויעקב. הם לא ידעו שלרגע מכריע בהיסטוריה, המדנה היהודית וחזונו של הרצל קרם עור וגידים. במפנה המאות נוצר מפנה במהלך האירועים, שהשיב אותנו הביתה לציון והביא להקמת מדינת ישראל. לעיתים האדם נמצא בדרך ללא מוצא, מסלול חייו נראה חסר תכלית, והוא לא יודע שגאולתו נמצאת מעבר לפינה. נחשוב על השנתיים האחרונות, ועל השנה האיומה לא פחות שלפניה, ונתמלא בתקווה לטוב שמצפה לנו בקרוב.

"יבוא הנס מכל מקום", לימדונו חכמינו בתלמוד. 208 צירים היו בקונגרס הראשון. באותו הרגע רוב רובו של העם היהודי לא הצטרף לחגיגה. ובכלל, מי חשב על ארץ ישראל – כשיכלו, רוב יהודי מזרח אירופה היגרו לארה"ב. ובכל זאת, השינוי המהותי בהיסטוריה שלנו נוצר על ידי אותם חולמים מעטים: הארץ שחיינו עדיין פורח ולמעצמה אזורית, ממש כפי שהייתה ישעיהו: "רְנֵי עֲקָרָה לֹא יִלְדָּה... הָרְחִיבִי מְקוֹם אֶהְלֶךְ... כִּי יִמְצֹא וְשִׁמְאֵל תִּפְרָצִי, וְיִרְעֹץ גּוֹיִם יִירֹשׁ וְעַדְרֵי שְׁמֹת (שוממות) יִשְׁיבּוּ". בעינינו ראינו.

כברלין הצהיר: "שאיפותיהם של הציונים מגוונות לתקוות המשיחיות של היהדות". במינכן תבע אחד הרבנים להצהיר בפומבי: "לדת שלנו אין שום עסק עם לאומיות".

בסופו של הדיון הפומבי החליט הרצל על כינוס הקונגרס בבאזל. הוא שינה את מקום הקונגרס לאומי הקזינו העירוני, שהיו מכובדים יותר מהאולם הראשוני שתוכנן. על הפתח נתלה דגל כחול-לבן מעוט במונח דוה וולפסון סיפר כי חשב על הטלית. על כרטיס הציר צוירה תמונה של איכר זורע בשרה שתלמיו נמשכים עד לכותל המערבי, ועל התגים נכתב בגרמנית: "הפתרון היחיד לשאלת היהודים הוא ייסוד המדינה היהודית".

הרצל כתב: "מתוך כבוד לדת, הלכתי בשבת שלפני הקונגרס אל בית הכנסת. ראש הקהילה קרא לי לעלות לתורה... כשעליתי אל הבימה הייתי נרגש יותר מאשר בכל ימי הקונגרס. המילים המעטות של הברכה העברית חנקו את גרוני מהתרגשות, יותר מאשר נאום הפתיחה ונאום הנעילה וכל ניהול הדיונים".

בדקתי בלוח השנה של תרנ"ז. באותה שבת קראו בפרשת "ראה", וממש בפסוקים הראשונים קיבל הרצל את סיכום הקונגרס: "וְהָיָה כִּי יִבְיֹאֵךְ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָתָּה בָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ... כִּי אָתָּה עֲבָדִים אֶת הַיִּדְּוֹן לְבָא לְרִשְׁתָּהּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיכֶם נָתַן לָכֶם, וִירְשַׁתֶּם אֹתָהּ וְיָשַׁבְתֶּם בָּהּ". בפעם הזאת היו צריכים בני ישראל לחצות לא רק את הירדן, אלא אוקיינוסים שלמים, וגם לדלג על פני כמעט 2,000 שנים שבהן שכחנו מהי מולדת ומהי מדינה, וכיצד יורשים אותה ומיישבים אותה. בהפטרה שמע הרצל את נחמת ישעיהו:

ממרחק, המריבות בארץ נראות סתמיות. וכך מצאתי עצמי כש-ווייץ, שרחובותיה נקיים, חוקיה נוקשים ונימוסייה ברורים, ומכל עבר ניבטים הרים מושלגים ועמקים מוריקים. נפשי עיפה לרגע מהמהומה העולמית, וביקשה להגיע למקום מיוחה.

"בבאזל ייסדתי את מדינת היהודים", כתב הרצל ביומנו. בתחילת אלול תרנ"ז, סוף אוגוסט 1897, נפתח הקונגרס הציוני הראשון ונשמעו פעמי משיח ברחבי העם היהודי. אנחנו רגילים לכנות אירועים חשובים בתואר "היסטוריים" ואפילו "תנכיים", אבל מה שאירע בבאזל באותו קיץ באמת שינה את פני ההיסטוריה היהודית לעד. האם משתתפי הקונגרס הכירו בגודל המעמד מהדיווחים עולה שהם התרגשו עד עמקי נשמתם והריעו להרצל כמשך שעות.

ובכל זאת, כמה מאיתנו ניחנו בפרספקטיבה עתידית? הציטוט המלא ביומנו של הרצל מלמד שהוא התייחס לחלומותיו כאל מציאות ודאית: "אילו באתי לסכם את קונגרס באזל באמרה אחת – שעלי להישמר לא לבטא בפומבי – הרי היתה זו: בבאזל ייסדתי את מדינת היהודים. אילו אמרתי זאת היום בקול, היו הכל צוחקים לי. אולי בעוד חמש שנים, וודאי בעוד חמישים שנה, יסכימו הכל". עבור הרצל, העתיד כבר היה פרוס לעיניו, כפי שאכן קרה. אלוהים דיבר מפיו, כפי שהבטיח הנביא יואל: "וְהָיָה אַחֲרַי כֹּה אֲשַׁפּוֹךְ אֶת רוּחִי עַל כָּל בָּשָׂר, וְנִבְּאוּ בְּנֵיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם, וְזִנְיֹכֶם חֲלָמוֹת יַחְלְמוּ, וְחֻזֵּיכֶם חֻזִּינֹת יִרְאוּ".

הגענו אחר הצהריים, השמש נטתה לערוב ובנפשי החלה זריחה. עמי דתי מול מלון "שלושת המלכים"

"יבוא הנס מכל מקום", לימדונו חכמינו. 208 צירים היו בקונגרס הראשון. באותו הרגע רוב העם לא הצטרף לחגיגה; כשיכלו – הם היגרו לארה"ב. ובכל זאת, השינוי המהותי בהיסטוריה נוצר על ידי אותם חולמים מעטים: הארץ שחיכתה לנו שוממה, הפכה לגן עדן פורח ולמעצמה אזורית